

«Në udhët e luftës»

(Shënime rreth grupit skulptural të H. Dules)

Fatmir Haxhiu

Në ekspozitën kombëtare të arteve figurative kushtuar 30-vjetorit të çlirimit të Atdheut, vizitori ynë shikoi me kënaqësi mjaft vepra të arritura, me vlerë ideore dhe artistike. Marrëdhëniet midis fakteve të jetës, fantazisë e mendimit krijues të autorëve në këto vepra i gjen të shkrira dhe të ngritura në art me forma të larmishme artistike, në zgjidhjen e drejtë ideomocionale të përmbajtjes që dikton vetë realiteti ynë.

Një ndër ato vepra që ka lënë më tepër mbresa është edhe grupi skulptural «Në udhët e luftës» e skulptorit Hektor Dule. Ky autor tashmë njihet si krijues me individualitet të formuar. Në veprat e tij të njohura si «Në një dorë kazmën, në tjetrën pushkën», «Përmendorja e luftës së Mushqetasë», «Brez pas brezi» e të tjera dallojmë qartësinë ideoprofesionale, forcën krijuese artistike, qëndrimin tendencioz në kapjen dhe në zberthimin e subjekteve nëpërmjet një gjuhe të thjeshtë, por me forcë plastike, duke zenë kështu një vend të dukshëm në pasurimin e fondit të arteve figurative në gjininë e skulpturës. «Në udhët e luftës» është një vepër me dimensione mbinatyrale, për të cilën autori ka menduar dhe punuar për një kohë të gjatë. Më kujtohet disa vjet më parë kur skulptori e kishte në gjendje boceti këtë punë dhe me dashuri e pasion punonte për t'i dhënë këtij subjekti të thjeshtë e të zakonshëm një zgjidhje kompozicionale sa më të fuqishme e më përgjithësuese. Përkërisht tek ky moment i zakonshëm, por jetësor, tek ky veprim fare i thjeshtë, të cilin e kanë ndeshur shumë vetë në vitet e luftës (një nënë që i jep ujë me shtambë një partizani) autori përpiqej të zbulonte dashurisë dhe intimitetin që kishte populli ynë me partizanët dhe mbështetjen e madhe që gjeti Lufta Nacio-

nalçlirimtare tek njerëzit e thjeshtë. Dhe këtij qëllimi ai ia arriti. Të dy figurat nga veprimet lidhen me një unitet të fortë ideor dhe në harmoni të plotë të formës. Nga pikëpamja kompozicionale, figurat janë konceptuar jo thjeshtë si një zgjidhje e veprimit praktik (kur nëna fshatare i jep ujë me shtambë partizanit). Është një veprim intim, nëpërmjet të cilit kemi mundësi të perceptojmë psikologjinë e figurave, ku spikatin veçoritë individuale të partizanit dhe të nënës fshatare, ato veçori karakteristike të përgjithësuarra bukur, që i përkasin një mase të madhe njerëzish. Në këto figura ne ndjejmë dhe qëndrimin klasik të autorit, krenarinë e respektin

për këta njerëz, ndjejmë idealet dhe forcën e partizanit si përfaqësues i një bote të re. Këtu madhështia njerëzore na jepet në mënyrë të thjeshtë, larg çdo pompoziteti.

Si një vepër që i drejtohet jetës së popullit tonë gjatë Luftës Nacionalçlirimtare, ne zbulojmë edhe heroizmin e sakrificën në ato vite për çlirimin e Atdheut, madhështinë e bukurinë e shpirtit të popullit tonë të thjeshtë, bashkimin e pathyeshëm të popullit në Luftën Nacionalçlirimtare, veti këto që të emocionojnë dhe tingëllojnë aq aktuale edhe në ditët tona.

Trajtimi i temës nga pozitë e botëkuptimit tonë marksist-le-

ninist, tashmë ka gjetur një shprehje konkrete pozitive në artet tona figurative. Në këtë drejtim ne kemi një përvojë të vlefshme. Këto vepra, ku realiteti historik pasqyrohet me vërtetësi, na bëjnë të ndjejmë më thellë edhe madhështinë dhe heroikën e së sotmes.

Duke i bërë një analizë të përgjithshme veprës së H. Dules, ne dallojmë talentin dhe stilin e qartë të këtij autori. Këtu ai përdor elementë të përzieritshëm artistikë, që i japin forcë të madhe një subjekti të thjeshtë. Në të njëjtën kohë, krahas këtyre anëve pozitive, jam i mendimit se në krijimet e tij të ardhshme H. Dule duhet të ndalet

më seriozisht sidomos në mbylljen e formës nga ana plastike, në konkretizimin e karaktereve të portreteve dhe të figurave. Është në thellimin e detajeve është e nevojshme të punojë më tepër, mbasi si në veprën «Brez pas brezi», që autori e ka punuar më parë, edhe në këtë të fundit ndjehet po i njëjti trajtim, e njëjta kërkesë ndaj formës plastike. Na ka dhënë më tepër përshtypje e kërkesave ndaj një boceti me përpjestime të mëdha se sa një vepër të përfunduar. Kjo, natyrisht, nuk është në të mirë të rritjes së vlerave artistike të veprës. Po kjo domosdo është diçka e pjeshme përkundër drejt vlerave të veprës në tërësi.

Hektor Dule: «Në udhët e luftës» (gips).

(Foto: A. Kruti)

Pas turneut që pati në zonat e Veriut dhe punës në pro-dhim që bëri gjatë një muaji në fshatrat e Tiranës, trupa e Teatrit Popullor ka filluar aktivitetin e stinës së re teatrale. Gjatë muajit gusht ata dhanë shfaqje nëpër fshatrat e rrethit të Tiranës duke synuar kështu të përmbushin detyrat që u ka ngarkuar Partia, veçanërisht pas Plenumit të 4-t e fjalës së shokut Enver në Korçë e Pogradec për lidhjen sa më të ngushtë me masat, për të përfituar prej tyre dhe njëkohësisht për t'i ndihmuar ato. Aktorët kanë zhvilluar

Teatri Popullor gjatë muajit

me kooperativistët biseda për problemet e punës në bujqësi dhe kanë dëgjuar me interes mendimet e tyre për shfaqjet. «Prefekti» dhe «Karnavalet e Korçës», të cilat trupa i shfaqi disa herë në fshatrat e zonës së Shupalit e të Shëngjergjit e që u ndoqën nga qindra kooperativistë e nxënës dhe u mirëpritën prej tyre. Gjatë këtyre ditëve trupa ka dhënë shfaqje edhe për ndërtuesit e kombinatit metalurgjik në Elba-

san. Në këto shfaqje kanë marrë pjesë edhe aktorë të njohur, tani në pension, si Xhevat Serezzi e Seit Boshnjaku. Aktori i vjetër Xhevat Serezzi vazhdon të interpretojë në rolin e Liut, në komedinë «Prefekti», të cilin e ka luajtur për herë të parë në shfaqjen e parë të saj.

Një pjesë e trupës së Teatrit Popullor po punon tani edhe për telefilmën «Gjenerali i ushtrisë së vdekur», që po xhirohet nga Te-

levizioni. Për realizimin e tij me sukses dhe sa më shpejt aktorët janë mobilizuar e po punojnë me të gjitha forcat.

Njëkohësisht ka mbaruar puna përgatitore me tri pjesë të reja: dramën «Lezja» të K. Blushit, me regjisor P. Manin e skenograf A. Zajmin, komedinë «Zonja nga qyteti» të R. Pulahës, me regjisor A. Qirjaqin e skenograf R. Aliajn dhe komedinë e T. Çaushtit me titull «Rrufe në mot të mirë», me regjisor Dh. Pecanin e skenograf A. Zajmin, për vënien e të cilave në skenë do të fillohet puna paralelisht.

Korresp. i «Dritës»